

2023-10-16 Nr. NV-2503

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-1344, 23-1345, 23-1346 TAIS-23-10847(25), 23-10845(2), 23-10846(2)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ ĮSTATYMŲ LEIDYBOS INICIATYVOS KONSTITUCINIO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖKŪROS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. XI-2220 1, 5(3), 10 IR 13 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne	<i>Teisingumo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta <i>Data iš kalendoriaus</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos konstitucinio įstatymo projektą (toliau – KĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo Nr. XI-2220 1, 53, 10 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – TPĮ projektas) (toliau kartu – įstatymų projektai) siekiama **užtikrinti, kad piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos ir piliečių Konstitucijos keitimo iniciatyvos teisė (toliau – Iniciatyvos teisė) įgyvendinimo tvarka būtų nustatyta tinkamo lygmens teisės akte – konstituciniame įstatyme, nes iki šiol piliečių iniciatyvos teisės įgyvendinimo tvarka nustatyta įstatymo lygmens teisės aktu – Piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatymu.**

Galiojančiame teisiniame reguliavime nėra nustatytos galimybės piliečiams teikti Seimui privalomai svarstyti ne tik Konstitucijos keitimo ar papildymo įstatymų, konstitucinių įstatymų ir kitų įstatymų, bet ir Seimo priimamų norminių teisės aktų projektus; piliečiams nustatyta nepalanki piliečių iniciatyvinės grupės sudarymo, iniciatyvinės grupės pateikiamo teisės akto projekto ir piliečių parašų surinkimo tvarka; neaiškiai sureguliuoti iniciatyvos projekto politinės kampanijos santykiai; netiksliai apibrėžta Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK) kompetencija, nes neįvardytos sprendimų, susijusių su iniciatyvos teisės įgyvendinimo užtikrinimu, rūšys, jų priėmimo tvarka; nenumatyta pareiga VRK interneto svetainėje viešinti su iniciatyvos teisės įgyvendinimu susijusią informaciją, ir kt.

Pagal galiojantis Piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatymą:

- 50 tūkst. piliečių gali teikti Seimui svarstyti tik įstatymo projektą, t. y. nėra nurodyta jų teisė teikti konstitucinio įstatymo ir kito Seimo priimamo norminio teisės akto projektą ir nenumatyta išimtis, kai pagal Konstituciją tokį teisės aktą Seimui turi teisę pateikti tik kiti subjektai;
- 300 tūkst. piliečių gali teikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją, nenurodant išimties, kai Konstitucija gali būti keičiama tik referendumu.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Įstatymų projektų rengėjai siūlo:

- užtikrinti piliečių galimybę teikti Seimui svarstyti ne tik Konstitucijos keitimo ar papildymo įstatymų, konstitucinių ir kitų įstatymų, bet ir kitų Seimo priimamų norminių teisės aktų projektus, tačiau numatomos išimtys, kada ir kokių teisės aktų projektų pagal Konstituciją 50 tūkst. (kai tokį teisės aktą Seimui turi teisę teikti tik kiti subjektai) arba 300 tūkst. (kai Konstitucija gali būti keičiama tik referendumu) piliečių negali teikti Seimui;
- sudaryti prielaidas piliečiams aktyviau naudotis iniciatyvos teise ir nustatyti aiškesnes jos įgyvendinimo sąlygas (sumažinamas (nuo 10 iki 5 asmenų) iniciatyvinės grupės narių skaičius, įgyvendinant 50 tūkst. piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos teisę; nustatoma pareiga paskirti iniciatyvinės grupės koordinatorius (jos atstovus) iš jos narių ir nurodomos jų teisės bei pareigos; patikslinama, kas turi teisę rinkti piliečių parašus; nebenustatoma pareiga visiems iniciatyvinės grupės nariams atvykti į VRK posėdį, kad patvirtintų savo valią sprendžiant dėl grupės įregistravimo, ir kt.);
- nustatyti aiškius reikalavimus įregistruoti iniciatyvinę grupę (tikslinama prašymo pasirašymo tvarka, reikalavimai, jo turinys ir pateikimo būdai, įskaitant pateikimą elektroninio ryšio priemonėmis ir kt.);
- tikslinti VRK kompetenciją (nustatyti VRK pareigą prieš įregistruojant iniciatyvinę grupę įvertinti prašymą, įskaitant jos atliekamą įvertinimą, ar iniciatyvos projektas atitinka Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytus reikalavimus; įvardyti jos sprendimų, susijusių su iniciatyvos teisės įgyvendinimo užtikrinimu, rūšis ir nustatyti jų priėmimo tvarką; sureguliuoti įstatymo pažeidimo fakto tyrimo procedūrą ir įtvirtinti šiuurkščią šio įstatymo pažeidimų nustatymo tvarką; nustatyti priimamų VRK sprendimų apskundimo teismui tvarką; nustatyti pareigą viešinti ne tik

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

nurodytus VRK sprendimus, bet ir tyrimų išvadas apie nustatytus piliečių papirkimo faktus ir piliečių papirkimą organizavusius asmenis);

- numatyti pareigą VRK interneto svetainėje viešinti su iniciatyvos teisės įgyvendinimu susijusią informaciją - VRK patvirtintus iniciatyvos projektus, jų aiškinamuosius raštus, piliečių parašų rinkimo lape išdėstytos iniciatyvos projekto tekstą ir t.t.;

- numatyti aiškesnį iniciatyvos projekto politinės kampanijos reguliavimą, įtvirtinant specialias teisės normas ir nuorodą į bendrąsias teisės normas, kurios įtvirtintos Rinkimų kodekse ir Referendumo konstituciniu įstatymu;

Teisėkūros pagrindų įstatymo projektu siūloma atlikti techninius redakcinius pakeitimus nustatant, kad referendumui siūlomas, Seimui piliečių teikiamas teisės akto projektas turi atitikti šiame įstatyme nustatytus formas, struktūros, turinio ir kalbos reikalavimus; keičiamas teisinis reguliavimas suderinamas su Vietos savivaldos įstatymo nuostatomis (užtikrinant daromos įtakos teisėkūrai viešumą ir skaidrumą, Skaidrių teisėkūros procesų informacinėje sistemoje tvarkoma ir Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainėje viešai skelbiama ir *vicemerų* savanoriškai deklaruota informacija apie jiems darytą įtaką dėl teisėkūros ir kt.).

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įstatymų projektų rengėjai siūlo nustatyti kad:

- Piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos konstitucinis įstatymas bei Teisėkūros pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymas įsigalioję nuo 2024 m. kovo 1 d.;
- Vyriausioji rinkimų komisija iki 2024 m. vasario 29 d. parengtų įgyvendinamuosius teisės aktus.

STEBĖSENA

Įstatymams stebėsenos procedūros nenustatomos.

Atsižvelgiant į svarbą, siūlytina įvertinti galimybes numatyti piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos teisinio reguliavimo įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą ar atskiras jos procedūras.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Įstatymų projektų derinime dalyvavo visos ministerijos, VRK, Nevyriausybinų organizacijų taryba ir Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

KĮ projekto teisėkūros iniciatyvą paskelbus TAIS, pasiūlymų ir pastabų iš visuomenės negauta.

Įstatymų projektai derinti visomis ministerijomis, VRK, Nevyriausybinių organizacijų taryba, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija. Aplinkos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Kultūros ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vidaus reikalų ministerija ir VRK pateikė pastabas, kurios buvo įvertintos, atitinkamai patikslinant KĮ projekto nuostatas ir jas suderinant darbo tvarka, taip pat darbo tvarka suderinant argumentus dėl pastabų, į kurias nebuvo atsižvelgta.

Kitos institucijos pastabų ir pasiūlymų nepateikė.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabos ir pasiūlymai Įstatymų projektams pateikiami 2023 m. spalio 13 d. išvadoje Nr. NV-2491.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Konstitucinio įstatymo projekto parengimu įgyvendinamas Aštuonioliktosios Vyriausybės programos, patvirtintos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Vyriausybės programos“, 191.7 papunktyje nurodytas Vyriausybės įsipareigojimas inicijuoti konstitucinių įstatymų rengimą.

Įstatymų projektai įtraukti į Seimo 2023 m. rudens sesijos darbų sąrašą.

Siūlome Įstatymų projektų rengėjams įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas pasiūlymus Įstatymų projektams.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Artūras Norkevičius

Viešojo valdymo grupė, vyresnysis patarėjas